

Universiteit
Leiden
The Netherlands

dBase MM

Aarden, I.

Citation

Aarden, I. (1992). dBase MM. *Bestuurskundige Berichten*, 7(4), 14-16. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233615>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233615>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

dBase MM

Inge Aarden

Met de Wet Persoonsregistratie probeert Big Brother (de overheid) de privacy van "us" (de burgers) te beschermen. Hieronder volgt een korte beschouwing van het al dan niet werken van de wet en de bijzondere positie van de bevolkingsadministratie.

Inleiding

Sinds de Tweede Wereldoorlog is het duidelijk dat persoonsregistraties ingrijpende gevolgen kunnen hebben in het leven van geregistreerden. Zo werd de goede bevolkingsboekhouding die Amsterdam in 1940 (wel) had, gebruikt om Joden op te sporen. Het besef dat er wat gedaan moest worden aan de bescherming van de privacy werd sterker met de ontwikkeling van computers. Door het gebruik van deze apparaten kan meer informatie worden opgeslagen en uitgewisseld, zijn gebruiker en verzamelaar van informatie zijn vaak niet meer dezelfde persoon en is het relatief gemakkelijk informatie aan databanken te onttrekken zonder dat iemand er iets van merkt (kraken van toegangscodes). Daarbij krijgen subjectieve en onbetrouwbare gegevens vaak de status objectief en betrouwbaar te zijn.

Informatie is van groot belang in het maatschappelijk leven. Tal van functies zouden niet naar behoren kunnen worden uitgeoefend, als er niet voldoende kwantitatieve en kwalitatieve informatie over relevante onderwerpen zou zijn. De informatietechnologie kan echter een bedreiging voor het persoonlijk leven en de persoonlijke vrijheid van het individu vormen. Aangezien kennis vaak macht impliceert, kan een grote hoeveelheid informatie over één persoon een gevoel van onveiligheid en afhankelijkheid bij die persoon teweeg brengen. "Big Brother" vond het dan ook gerechtvaardigd ons tegen registraties te beschermen. Dit uitte zich in de totstandkoming van de Wet Persoonsregistraties.

De WPR inhoudelijk

De Wet Persoonsregistraties (WPR), die sinds 1 juli 1989 van kracht is, richt zich op "het verzekeren van een zorgvuldige en behoorlijke omgang met persoonsgegevens, die zijn vastgelegd in voor doelmatige raadpleging systematisch aangelegde registraties". In het kort houdt dit in dat de registratiehouder er voor moet zorgen dat er niet meer gegevens worden vastgelegd dan nodig of verantwoord is. De registratiehouder moet hiervoor een reglement maken, waarin o.a. wordt opgenomen: het doel van de registratie, welk soort gegevens van wie opgenomen zullen worden, hoe men aan deze gegevens komt en aan wie gegevens worden verstrekt. Het reglement moet worden aangemeld bij de Registratiekamer, een onafhankelijk instituut dat toezicht houdt op de werking van persoonsregistraties. Het bedachte vergunningstelsel voor persoonsregistraties, waarin "gevoelige" gegevens zouden kunnen worden opgenomen, is echter niet in de wet terug te vinden. Het niet hebben van een reglement voor een in werking zijnde persoonsregistratie is echter wel een strafbaar feit.

Volgens de WPR mogen alleen die gegevens in een persoonsregistratie worden opgenomen die rechtmatig verkregen zijn en relevant zijn in verband met het doel waarvoor de persoonsregistratie is vastgelegd. Wat voor de één echter relevant is, is voor de ander niet relevant. Zo is gebleken dat scholen verschillende soorten gegevens verzamelen en verstrekken. Bij sommige scholen treft men in de administratie gegevens aan over het beroep en herkomst van de ouders, vluchtelingsta-

tus, (vaak zeer gevoelige) medische indicaties en of het een één-oudergezin betreft. Een reden tot zorg is, dat scholen vaak niet beseffen dat zij dan ook onder de WPR vallen.

De WPR somt een aantal rechten voor geregistreerden op:

- 1 het recht op kennisgeving, wanneer de gegevens voor het eerst in een registratie worden opgenomen, tenzij de geregistreerde weet of kan weten dat de gegevens worden opgenomen (dit is een plicht voor de registratiehouder);
- 2 recht van kennisgeving van de gegevens in een bestand;
- 3 recht van inzage;
- 4 recht van verbetering;
- 5 recht van kennisgeving van verstrekking van gegevens aan anderen.

Geregistreerden kunnen de Registratiekamer vragen om bemiddeling wanneer zij hun rechten op basis van de WPR niet kunnen verwezenlijken in contact met de registratiehouder.

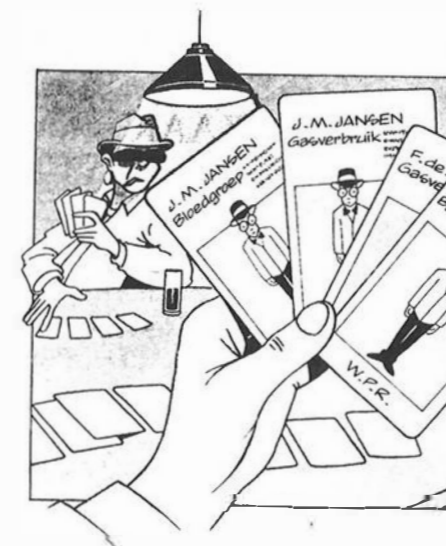
Nuttige bescherming?

Het rijtje van voorgenoemde rechten kan vaak niet worden waargemaakt. Wanneer men bijvoorbeeld informatie bij een bedrijf opvraagt, zal dit bedrijf voor de toezending van de informatie een adres nodig hebben. In plaats van het adres direct op de envelop te typen, kan het bedrijf het adres in zijn per-

soonsregistratie opnemen. Hiervan wordt de aanvrager in het algemeen niet op de hoogte stellen, omdat deze zelf zijn adres heeft gegeven. De aanvrager mag er van uit gaan dat deze gegevens slechts eenmalig nodig zijn en dat hij niet geregistreerd zal blijven staan bij het bedrijf. Dit is de eerste stap in het verdwijnende overzicht van de verspreiding van gegevens voor de burger.

De burger weet vaak niet waar hij overal geregistreerd staat. Wanneer de geregistreerde niet weet dat een bedrijf of organisatie over gegevens van hem beschikt, zal hij niet lukraak gaan vragen of hij geregistreerd staat, met welke gegevens, waar deze gegevens voor gebruikt worden en aan wie die gegevens zijn verstrekt. De registratiehouder hoeft alleen op aanvraag van de geregistreerden mee te delen aan wie zijn gegevens zijn verstrekt.

Om de burger meer overzicht te geven in de diverse registraties waarin zijn persoonsgegevens zijn opgenomen, zou het wenselijk zijn de burger eenmaal en het liefst jaarlijks een overzicht te sturen van de over hem opgeslagen gegevens. De burger kan er dan voor zorgen dat onjuiste gegevens worden verbeterd of verwijderd. Dit heeft als voordeel voor de diverse bedrijven en instellingen dat op een relatief makkelijk manier de vervuiling van bestanden vermindert.

... uitwisselen en combineren van gegevens ...

Het recht van verbetering houdt naast verbetering van de gegevens ook in dat men de gegevens kan aanvullen en laten verwijderen als deze niet ter zake zijn voor het doel van de registratie. De grote lacune echter is dat men zich niet totaal uit een bestand kan laten verwijderen als het bedrijf of de instelling het hier niet mee eens is. Waar is dan het individuele recht van de burger om eigen privacy-normen te hebben?

Verder zijn registratiehouders verplicht gegevens te verstrekken aan derden wanneer dit voortvloeit uit de wet en mogen zij gegevens verstrekken wanneer dit voortvloeit uit het doel van de betrokken registratie. Een bedrijf of instelling kan zijn eigen interpretatie kwijt aan "wat voortvloeit uit het doel van de registratie". De Rijksdienst voor het Wegverkeer bijvoorbeeld verstrekt met toestemming van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat kentekengegevens aan het RIA Data Centrum te Amsterdam. Het RIA verkoopt tegen betaling deze gegevens aan importeurs en dealers van auto's in Nederland voor *direct mail* doeleinden.

Bevolkingsregister

Volgens de WPR zijn er ook een aantal persoonsregistraties waarop deze wet niet van toepassing is. Bij de wet ingestelde openbare registers, zoals onder andere het register van de burgerlijke stand en het huwelijksgoederenregister vallen buiten het bereik van de WPR. De afdelingen Burgerzaken bij de diverse gemeenten verzamelen en registreren persoonsgegevens met het doel deze gegevens te verstrekken aan die personen en instanties die de gegevens nodig hebben als ondersteuning van het functioneren in het maatschappelijk verkeer. Gemeenten zijn verplicht informatie te verstrekken aan bedrijfsverenigingen, pensioenfondsen en kerkenooschappen. Voor het verstrekken van gegevens uit het bevolkingsregister geldt verder dat derden moeten aangeven waarvoor men die informatie wil gebruiken. Is het doel

rechtvaardig, dan worden de gegevens zonder voorafgaande legitimatie verstrekt. Zo is het dus mogelijk dat iemand onder valse voorwendselen gegevens van een ander kan verkrijgen.

De legitimatieplicht geldt ook niet voor inzage in gegevens uit persoonsregistraties die onder de WPR of de toekomstige Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) vallen. De Wet op de Gemeentelijke Basisadministratie kent dezelfde rechten en plichten als de Wet Persoonsregistratie. Toch zou legitimatie de kwaliteitsbewaking en het rechtmatig gebruik van gegevens ten goede kunnen komen. De gegevens in de toekomstige GBA (incl. sofinummer), in de vorm van een landelijk netwerk, zullen namelijk door de diverse ministeries, sociale diensten, belastingdiensten, studiefinanciering en andere overheidsdiensten als basisbron worden gehanteerd.

Er zijn vele persoonsregistraties binnen gemeenten die wel onder de WPR vallen. Het blijkt erg moeizaam te zijn alle registraties te achterhalen en te reglementeren. Een gemeente met meer dan 100.000 inwoners blijkt ongeveer zo'n 80 registraties te hebben, terwijl een kleine gemeente tot 5000 inwoners komt tot zo'n 20 registraties. De aantallen overtreffen de verwachtingen van de Registratiekamer met 100%. Verder heeft slechts de helft van de 650 gemeenten in Nederland reglementen voor haar registraties gemaakt en aangemeld bij de Registratiekamer, ondanks de wettelijke verplichte reglementering sinds 1 januari 1990. Daarbij vreest de Registratiekamer dat een aantal van de reeds neergelegde reglementen vaak niet compleet zijn.

Of "Big Brother" met de Wet Persoonsregistraties de privacybescherming heeft verbeterd, is nog maar de vraag: de invoering laat veel te wensen over. Daarom: "Big brother: also watch yourself". ☹☹

De gevangene gevangen

Over prikkeldraad, zoeklichten en het rapport Hoekstra.

Roger Jolly en Haiko van der Voort

Het lijkt in te zijn tegenwoordig: ontsnappen uit zwaar bewaakte gevangenissen. Als ware professionals gebruiken de *inmates* de spectaculairste middelen en weten de heren Gevangenisdirecteuren zich steeds weer geconfronteerd met de "boze buitenwereld". De nood is de vader aller commissies. Helaas blijkt hij maar al te vruchtbaar. Als een ware Athena ontsprong de commissie Hoekstra aan het brein van Kosto.

Opdracht

De Commissie Hoekstra werd met een duidelijke opdracht op pad gestuurd: evalueer het beleid met betrekking tot "extreem vluchtgevaarlijke gevangenen", signaleer eventuele knelpunten hierin; bezie in hoeverre het huidige detentiebeleid dient te worden "herijkt" en aanschouw het in Nederland gevoerde beleid vanuit internationaal perspectief. Aldus geschiedde.

Probleemstelling

Voor alle duidelijkheid: het doel is te voorkomen dat extreem (vlucht)gevaarlijken ontsnappen. De middelen hiervoor kunnen de ethische grens overschrijden. Hieruit kunnen twee extreme standpunten over toekomstig gevangenisbeleid gedestilleerd worden. Het

eerste staat een echte "Room 101" voor, waarin iedere vrijheidsillusie in de kiem wordt gesmoord. Aanhangers van het tweede extreme standpunt zien het "mens-zijn" als argument om het doel in meer of mindere mate te laten vervagen.

Ons uitgangspunt: een Nederlands overheidsrapport voldoet per definitie niet altijd aan de uit wetenschappelijk oogpunt logischer wijze te stellen operationele eisen. Het is geen onaardig rapport, dat niet. Maar ieder concreet voorstel wordt gesmoord in een ethische saus, die "de praktijk" zwaar op de maag zal liggen. Daar waar de ethiek om de hoek komt kijken, blijven concreet uitvoerbare voorstellen achterwege. Waar de saus echter het oppervlak niet verdoezelt, komen enkele inte-

